

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 25.8.2005
KOM(2005) 380 endelig

2004/0084 (COD)

Ændret forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV

om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (omarbejdet udgave)

(forelagt af Kommissionen i henhold til EF-traktatens artikel 250, stk. 2)

Ændret forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV

om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (omarbejdet udgave)

1. BAGGRUND

Kommissionen vedtog den 21. april 2004 et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (omarbejdet udgave)¹. Det særlige retsgrundlag er EF-traktatens artikel 141, stk. 3, der kræver fælles beslutningstagning.

Formålet med forslaget er at bidrage til retlig sikkerhed og klarhed i forbindelse med gennemførelsen af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv ved at samle de vigtigste bestemmelser på området i én tekst, samtidig med at der tages hensyn til nye elementer, der er en følge af EF-Domstolens faste retspraksis.

Denne forenkling og strømlining af gældende EF-ret er medvirkende til at gøre den lettere tilgængelig og mere læsevenlig både for aktører i retsvæsenet og borgerne og udgør derfor et vigtigt skridt på vejen mod bedre lovgivning.

Forslaget samler følgende seks direktiver om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder på beskæftigelsesområdet i én enkelt sammenhængende retsakt:

- direktiv 75/117 om lige løn
- direktiv 76/207, som ændret ved direktiv 2002/73, om ligebehandling af mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår
- direktiv 86/378, som ændret ved direktiv 96/97, om ligebehandling af mænd og kvinder inden for de erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger
- direktiv 97/80 om bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn.

Forslaget udgør ikke blot en konsolidering. Der er også foretaget en række indholdsmæssige ændringer. Disse ændringer udgør en forsigtig tilgang til ajourføring og modernisering af EF-retten. Teksten inddrager en række eksempler på EF-Domstolens faste retspraksis med det formål at præcisere nøglebegreber i EF-

¹ KOM(2004) 279 endelig.

retten om ligebehandling. Endvidere er anvendelsesområdet for en række horisontale bestemmelser i de seneste direktiver, f.eks. direktivet om bevisbyrden, blevet udvidet til også at omfatte erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger. I realiteten har Domstolens retspraksis allerede udvidet disse bestemmelser til også at omfatte de vigtigste elementer i de erhvervstilknyttede sikringsordninger. I den forbindelse er det væsentligste formål med forslaget derfor at afklare de retlige forhold.

På plenarforsamlingen i december 2004 vedtog Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg sin udtalelse om forslaget². På plenarforsamlingen den 6. juli 2005 vedtog Europa-Parlamentet 98 ændringsforslag til Kommissionens forslag (der var oprindelig 108 ændringsforslag, men ti af dem blev trukket tilbage, erstattet af andre ændringsforslag eller forkastet af Europa-Parlamentet).

2. GENNEMGANG AF ÆNDRINGSFORSLAGENE

Kommissionen accepterer i uændret form, i ændret form eller indholdsmæssigt ændringsforslag 1, 2, 4, 6, 8, 9, 11, 14-23, 25-28, 31-35, 37-43, 45, 47-52, 54, 55-62, 64-66, 68-70, 74, 75, 77-80, 82, 83, 85, 87, 88-93, 101 og 106-108.

Kommissionen accepterer delvis ændringsforslag 5, 24, 71-73, 76, 81, 84 og 102-105.

Den kan ikke acceptere ændringsforslag 3, 12, 13, 29, 30, 36, 53, 63, 67, 86 og 100.

2.1. Ændringsforslag, som Kommissionen accepterer, eller hvis indhold den accepterer

2.1.1 Ændringsforslag 27, 28, 33, 37, 39, 41-43, 48-52, 57-60, 62, 64-66, 68, 74, 75, 78-80, 82, 85, 87, 89-93

Disse ændringsforslag indeholder titler på de enkelte artikler og ændrer titlen på afsnit III, kapitel 1, for at gøre direktivet mere læsevenligt. Det er fuldstændig acceptabelt, og det er kun ganske få af titlerne, som det er nødvendigt at omformulere. For at gøre formuleringerne mere præcise, koncise og i overensstemmelse med direktivets ordlyd, får artikel 8 overskriften "*Eksempler på forskelsbehandling*", artikel 9 får overskriften "*Gennemførelse for så vidt angår selvstændige erhvervsdrivende*", og artikel 10 får overskriften "*Mulighed for udsættelse for så vidt angår selvstændige erhvervsdrivende*". For at skabe større klarhed bør overskriften i artikel 15 være "*Tilbagevenden fra barselsorlov*" og overskriften i artikel 20 være "*Anvendelsesområde for bestemmelsen om bevisbyrden*". Endelig bør der indsættes overskrifter på bestemmelser, hvor Europa-Parlamentet har undladt det, nemlig på artikel 5a ("*Personligt anvendelsesområde*"), 28a ("*Forbindelse til andre fællesskabsbestemmelser og nationale bestemmelser*") og 30 ("*Informationsformidling*").

² EUT C 157 af 28.6.2005, s.83.

2.1.2 Ændringsforslag 1

Formålet med denne ændring er at foregribe den misforståelse, at der allerede planlægges yderligere ændringer i forlængelse af denne omarbejdning. Ændringsforslaget kan accepteres, forudsat at der foretages en omformulering af den engelske udgave, som allerede er blevet foretaget i den danske.

2.1.3 Ændringsforslag 2 og 32

Genindførelsen af betragtning 4 fra direktiv 2002/73, der citerer traktatens bestemmelser om ligestilling mellem mænd og kvinder, som afslutning på betragtning 2, en ændring i den engelske udgave, som ikke medfører ændringer i den danske, og henvisningen til Domstolens retspraksis kan accepteres uændret.

Den nye ordlyd i betragtningens sidste punktum og i artikel 2 har til formål at gøre det klart, at mindre fordelagtig behandling på grundlag af kønsskifte falder ind under og forbydes ved dette direktiv. Kommissionen tilslutter sig, at opmærksomheden henledes på, at forskelsbehandling af transseksuelle er forskelsbehandling på grund af køn, som forbydes i henhold til direktivet, jf. Domstolens retspraksis. Det bør dog tages i betragtning, at til forskel fra andre tilfælde af forskelsbehandling på grund af køn sammenligner man ikke medlemmer af det ene køn med medlemmer af det andet. Denne type forskelsbehandling falder ikke altid helt ind under de almindeligt forekommende tilfælde af forskelsbehandling på grund af køn. Den skaber særlige problemer, der kan kræve særlige løsninger. Det er navnlig tvivlsomt, om ordlyden i ændringsforslag 2, der dækker personer, som "*gennemgår et kønsskifte*", tager højde for den særlige forskelsbehandling af transseksuelle. Den ville ikke tage hensyn til, at der i visse tilfælde ikke kan finde forskelsbehandling sted, før betingelserne for anerkendelse af det nye køn er opfyldt, og at det i andre tilfælde slet ikke er nødvendigt at have påbegyndt et kønsskifte, idet en ugunstig behandling udelukkende som følge af en erklæring om at ville indlede et sådant nødvendigvis måtte betragtes som forskelsbehandling på grund af køn. Derfor er det i forbindelse med ændringsforslag 32 ikke så klart som i forbindelse med andre former for forskelsbehandling på grund af køn, hvad der faktisk skal betragtes som forskelsbehandling, især når det drejer sig om anerkendelse af et kønsskifte.

I stedet for disse to ændringsforslag, hvis indhold Kommissionen kan acceptere, er det derfor af disse grunde at foretrække, at der indsættes en særskilt betragtning efter den nuværende betragtning 2, som udelukkende vedrører dette spørgsmål og slår fast, at forskelsbehandling af transseksuelle falder inden for direktivets anvendelsesområde. Det vil sætte spørgsmålet mere i fokus end ved blot at tilføje et punktum til en lang og meget generel betragtning. Herved undgår man også risikoen for uklare sproglige formuleringer, som dem i ovennævnte ændringsforslag og artikel. Den nye betragtning, der citerer Domstolens dom i sagen P mod S (sag C-13/94), lyder:

"Ifølge Domstolen kan anvendelsesområdet for princippet om ligebehandling af mænd og kvinder ikke skulle indskrænkes til at omfatte forbud mod den forskelsbehandling, som følger af, at den pågældende tilhører det ene eller det andet køn. Som følge af hensigten med princippet og arten af de rettigheder, det søger at sikre, finder det også anvendelse på den forskelsbehandling, der udspringer af den pågældendes kønsskifte".

2.1.4 Ændringsforslag 4

Formålet med ændringsforslaget er at sikre sproglig klarhed og sætte fokus på forbud mod chikane og sexchikane, der bør være genstand for afskrækkende og proportionelle sanktioner. Det kan accepteres, forudsat at ordlyden "*ved domstolene*" helt til slut i betragtningen udelades, da sanktioner ikke nødvendigvis behøver pålægges af domstole, men f.eks. kan pålægges af administrative myndigheder.

2.1.5 Ændringsforslag 6

Formålet med dette ændringsforslag er at bringe ordlyden i denne betragtning tættere på den i betragtning 16 i direktiv 2002/73 og dermed understrege, at Domstolen spiller en yderst vigtig rolle i forbindelse med fortolkningen af princippet om lige løn. Kommissionen kan acceptere ændringsforslaget, forudsat at det omformuleres, så hensigten med det kommer klarere frem:

"Princippet om lige løn for samme arbejde eller arbejde af samme værdi, der er forankret i traktatens artikel 141 og konsekvent fastholdt i Domstolens retspraksis, udgør et væsentligt aspekt af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder og en afgørende og uomstødt del af gældende fællesskabsret, herunder Domstolens retspraksis, vedrørende forskelsbehandling på grund af køn. Der bør derfor fastsættes nærmere bestemmelser om gennemførelsen heraf."

2.1.6 Ændringsforslag 8

Ændringsforslaget er en korrekt gengivelse af Domstolens retspraksis om kriteriet for at vurdere, hvorvidt arbejde er af samme værdi, og bidrager til at skabe klarhed, for så vidt angår formålet med direktivet. Kommissionen kan derfor acceptere det.

2.1.7 Ændringsforslag 9 og 38

I disse ændringsforslag slettes henvisningen til begrebet "én og samme kilde", som forskelle i lønvilkår kan tilskrives ifølge Domstolen, ud fra den betragtning at de pågældende sager vedrørte særlige forhold, ud fra hvilke man ikke kan generalisere, og at Domstolen til forskel fra i forslagens ordlyd kun anvendte dette koncept som et negativt kriterium til at udelukke anvendelsen af princippet om lige løn, når det ikke drejede sig om én og samme kilde. Kommissionen er overbevist om, at det oprindelige forslag er helt i overensstemmelse med fast retspraksis, men den kan acceptere begge ændringsforslag uændret, ud fra den betragtning at Domstolen fortsat vil anvende og finpudse sin retspraksis på området fremover, uanset om dette aspekt er udtrykkelig nævnt i direktivet. Den nye ordlyd, hvor den generelle term "forskelsbehandling" udskiftes til en mere præcis henvisning til "*direkte eller indirekte*" forskelsbehandling er også acceptabel.

2.1.8 Ændringsforslag 11

Formålet med ændringsforslaget er i en betragtning at anbringe de illustrative eksempler på, at ulige behandling accepteres i forbindelse med ydelsesdefinerede ordninger, der er finansierede ved kapitalakkumulation, som i øjeblikket findes i et bilag til direktiv 96/97. Denne ændring bidrager til at øge retsaktens gennemsigtighed og forståelighed i forbindelse med det komplicerede spørgsmål om

erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger og kan derfor accepteres, forudsat at det gøres helt klart, at der er tale om eksempler ved at indlede med "*eksempelvis*" ("*Eksempelvis i forbindelse med...*").

2.1.9 *Ændringsforslag 14 og 15*

Disse ændringsforslag har til formål at genindsætte betragtning 5 fra direktiv 96/97 og betragtning 7 fra direktiv 2002/73. Ændringerne bidrager til at gøre direktivet klarere og er derfor acceptable for Kommissionen.

2.1.10 *Ændringsforslag 16*

Dette ændringsforslag genindfører betragtning 15 fra direktiv 2002/73 og er i princippet acceptabelt, forudsat at direktivet citeres korrekt, hvilket er tilfældet i den danske udgave.

2.1.11 *Ændringsforslag 17*

Den første del af ændringsforslaget er en gengivelse af EF-traktatens artikel 141, stk. 4, der kan accepteres, forudsat at traktaten citeres korrekt, hvilket er tilfældet i den danske udgave. Det nye sidste punktum er en genindførelse af teksten fra betragtning 14 i direktiv 2002/73, der kan accepteres uændret.

2.1.12 *Ændringsforslag 18*

Den første del af ændringsforslaget, hvori der står, at Domstolen har anerkendt beskyttelsesforanstaltninger i forbindelse med graviditet og barsel som et middel til at opnå reel ligestilling mellem kønnene, er på linje med Domstolens retspraksis og kan derfor accepteres. For så vidt angår resten af betragtningen, der vedrører princippet om ligebehandling, uden at det præciseres, at direktivet omhandler ligebehandling af mænd og kvinder, burde man udelade "*mellem kønnene*" og anvende formuleringen "*reel ligestilling*".

Ændringen i det sidste punktum er uacceptabel, for så vidt angår den foreslåede ordlyd, da forældreorlov ikke har nogen forbindelse med den særlige beskyttelse af kvinder på grund af deres fysiologiske tilstand og beskyttelsesforanstaltninger i forbindelse med barsel, der pr. definition kun kan gælde kvinder. Forældreorlov gælder også for mænd. Præciseringen af, at direktivet ikke anfægter direktivet om forældreorlov, kan accepteres, men må tilføjes i et særskilt nyt sidste punktum, som følger:

"Dette direktiv anfægter heller ikke Rådets direktiv 96/34/EF af 3. juni 1996 om rammeaftale vedrørende forældreorlov".

2.1.13 *Ændringsforslag 19*

Ændringsforslaget har til formål at genindføre sidste del af betragtning 12 fra direktiv 2002/73, der i alt væsentligt er en gengivelse af sidste del af teksten i artikel 15, stk. 2. Det bidrager til sproglig klarhed og sammenhæng i direktivet. Det kan accepteres uændret.

2.1.14 Ændringsforslag 20 og 21

Ændringsforslag 20 er en gengivelse af betragtning 13 fra direktiv 2002/73, hvori der redegøres for den retlige situation i forbindelse med forældreorlov, og ændringsforslag 21 indfører en ny betragtning, der i alt væsentligt udvider anvendelsesområdet til også at omfatte adoptionsorlov. Kommissionen kan indholdsmæssigt acceptere begge ændringsforslag, der hænger nøje sammen, eftersom forældre- og adoptionsorlov begge er omhandlet i artikel 16. For at undgå en tung gentagelse, strømline teksten og gøre den sprogligt klarere, for så vidt angår adoption, bør de to betragtninger imidlertid slås sammen ved at tilføje følgende tekst sidst i betragtning 19a og slette det nuværende sidste punktum:

"Der gælder samme betingelser for medlemsstaternes ydelse til kvinder og mænd af en personlig og ikke-overførbart ret til orlov i forbindelse med adoption af et barn. I den sammenhæng er det vigtigt at understrege, at det er medlemsstaterne, der skal afgøre, om de vil indføre en sådan ret til forældreorlov og/eller adoptionsorlov, og som skal fastlægge de vilkår, ud over afskedigelse og tilbagevenden til arbejdet, som falder uden for dette direktivs anvendelsesområde".

2.1.15 Ændringsforslag 22

Dette ændringsforslag indeholder en præciserende yderligere henvisning til den "nationale" karakter af de instanser, der undersøger tilfælde af påstået forskelsbehandling, som omhandles i betragtningen, i overensstemmelse med formuleringen i det følgende punktum, hvor den "nationale" instans allerede er nævnt. Kommissionen kan acceptere det.

2.1.16 Ændringsforslag 23

Dette ændringsforslag genindfører andet punktum af betragtning 17 i direktiv 2002/73. Det er en klar præcisering, som ikke fremgår af teksten i den tilsvarende artikel 25, af at en arbejdstager, der forsvaret eller afgiver vidneudsagn for en person, som nyder beskyttelse i henhold til dette direktiv, bør nyde samme beskyttelse i forbindelse med ugunstig behandling. Det kan derfor accepteres uændret.

2.1.17 Ændringsforslag 25

Formålet med dette ændringsforslag er at indføre en ny betragtning, der henleder opmærksomheden på betydningen af indsamling, analyse og offentliggørelse af kønsspecifikke data med henblik på at skabe bedre forståelse for ligebehandlingsspørgsmål. Det kan derfor accepteres uændret.

2.1.18 Ændringsforslag 26

I denne nye betragtning opfordres medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter til at gøre en større indsats for at øge bevidstgørelsen om løndiskriminering og fremme nytænkning og dermed give bekæmpelsen af kønsbestemte lønforskel med ikke-lovgivningsmæssige foranstaltninger en ny impuls. Kommissionen kan bifalde formuleringen og acceptere ændringsforslaget uændret.

2.1.19 *Ændringsforslag 31*

Formålet med dette ændringsforslag er at flytte præciseringen af, at ulige behandling af en kvinde i forbindelse med svangerskab eller barselsorlov udgør en forskelsbehandling på grund af køn, fra artikel 15 til det sted, hvor den hører hjemme under definitionen af forskelsbehandling. Det kan derfor accepteres, forudsat at artikel 15, stk. 1, slettes, hvilket Europa-Parlamentet ikke har gjort.

2.1.20 *Ændringsforslag 34 og 40*

Disse ændringsforslag flytter teksten i artikel 3, stk. 1, fra et horisontalt afsnit tilbage til det kapitel om erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger, hvor den kommer fra (direktiv 96/97). Denne flytning kan accepteres, eftersom ordlyden i denne bestemmelse er skræddersyet til området for erhvervstilknyttede ordninger og ikke udgør en merværdi uden for dette område. Intet andet ligebehandlingsdirektiv indeholder en bestemmelse om det personlige anvendelsesområde, og der er ikke opstået problemer i forbindelse med dette spørgsmål, hvilket viser, at der åbenbart ikke er behov for en sådan præcisering andetsteds. Den nye artikel 5a skal have en overskrift ("*Personligt anvendelsesområde*") ligesom de andre bestemmelser.

I lyset af, at artikel 3, stk. 1, slettes, er stk. 2 og 3, der er typiske "med forbehold af"-bestemmelser, ikke længere berettiget til sådan en fremtrædende placering i direktivet og bør flyttes hen under en almindelig horisontal bestemmelse i slutningen af direktivet, hvor man normalt forventer en bestemmelse af den art. Den nye artikel 28a er en passende placering for sådan en bestemmelse (se punkt 2.2.5 nedenfor).

2.1.21 *Ændringsforslag 35 og 56*

Ifølge disse ændringsforslag flyttes teksten til artikel 14 i forslaget fra kapitlet om adgang til beskæftigelse osv. til den horisontale placering i den nye artikel 3a under titlen "*Positiv særbehandling*". Bortset fra brugen af ordet "*skal*" i stedet for "*kan*", er de på linje med både EF-traktatens artikel 141, stk. 4, der gælder for arbejdsmarkedet i almindelighed, og direktiv 2004/113, 2000/43 og 2000/78 om ligebehandling og forbud mod forskelsbehandling, der indeholder en horisontal bestemmelse om positiv særbehandling. Derfor kan Kommissionen acceptere denne ændring, forudsat at "*skal*" erstattes med "*kan*".

2.1.22 *Ændringsforslag 45 og 47*

Disse ændringsforslag har til formål at fjerne henvisningen til litra i) i artikel 8, stk. 1, litra d) og k). De retter en teknisk fejl i det oprindelige forslag. Efter at den tidligere artikel 6, stk. 1, litra i), fra direktiv 96/97 blev delt i to – artikel 8, stk. 1, litra i) og j) i det omarbejdede forslag – giver litra i) ikke længere mulighed for nogen fravigelse fra princippet om ligebehandling, hvilket medfører, at man derfor ikke længere kan henvise hertil som en undtagelse i forbindelse med artikel 8, stk. 1, litra d) og k). Ændringsforslagene er derfor acceptable i uændret form.

2.1.23 *Ændringsforslag 54*

Formålet med dette ændringsforslag, nemlig at slå fast ved en henvisning til traktatens artikel 141, at begrebet løn defineres ens i dette direktiv og i EF-traktaten,

og at den omarbejdede udgave derfor ikke medfører nogen ændringer i princippet om lige løn eller omstøder Domstolens retspraksis eller dele af den i så henseende, kan principielt accepteres. I så fald bliver henvisningen til "*dette direktiv*" overflødig og snarere forvirrende og bør derfor udgå. Teksten omformuleres og kommer til at lyde således:

"...samt løn, som omhandlet i traktatens artikel 141".

2.1.24 Ændringsforslag 55

Dette ændringsforslag har sammen med ændringsforslag 88 (se punkt 2.1.29 nedenfor) til formål at flytte den passage, hvori medlemsstaterne pålægges den forpligtelse at underrette om vurderingen af fravigelserne af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder som et regulært og afgørende erhvervsmæssigt krav til artikel 31. Dette er berettiget, da sidstnævnte bestemmelse generelt omhandler medlemsstaternes tilbagevendende beretninger om gennemførelsen af direktivet. Det kan derfor accepteres i sin helhed.

2.1.25 Ændringsforslag 61

Formålet med ændringsforslaget er at lade ordlyden "*eventuelt at have indbragt sagen for andre kompetente instanser*" forud for indgivelse af klage til retslige og/eller administrative instanser udgå. Endvidere indfører det mæglings- og voldgiftsinstanser som supplement til begrebet forligsinstans, der allerede findes i teksten, som andre muligheder for at få bilagt stridigheder i mindelighed.

Kommissionen kan principielt tilslutte sig målet om at gøre teksten klar og fjerne overflødige formuleringer, forudsat at den omformuleres. Den udeladte del af teksten "*efter eventuelt at have indbragt sagen for andre kompetente instanser*" udgjorde oprindeligt et element af garantien for adgang til prøvelse af lovligheden ("*...kan gøre sine rettigheder gældende for retslige instanser efter eventuelt at have indbragt sagen for andre kompetente instanser*") i direktiv 76/207, 79/7 og 86/378. Denne henvisning blev siden erstattet af en mere generel formulering, der blev anvendt i direktiv 2000/43, 2000/78, 2002/73 og 2004/113, som sikrer, at muligheden for at indgive klage "*til retslige og/eller administrative instanser, herunder hvor de finder det hensigtsmæssigt til forligsinstanser, med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i henhold til dette direktiv*" er til stede. Det er overflødigt at medtage begge formuleringer, og det er derfor berettiget at udelade den ene. Henvisningen til retslige og/eller administrative instanser er imidlertid uheldigt formuleret, da den fejlagtigt lader forstå, at medlemsstaterne kan vælge at give adgang til den ene, den anden eller begge instanser og derfor kunne begrænse prøvelse af lovligheden på grund af muligheden for at indlede en administrativ klageprocedure. Derfor bør denne tvetydige ordlyd udgå, og den mere præcise formulering, der foreslås udeladt i ændringsforslaget, bibeholdes. Endvidere øges merværdien ikke, ved at man går mere i detaljer, for så vidt angår de forskellige muligheder for at finde en mindelig løsning. Dette ville også føre til unødigt manglende overensstemmelse med andre direktiver på området. Den omarbejdede tekst kommer derfor til at lyde således:

"Medlemsstaterne sikrer, at enhver (...) efter eventuelt at have indbragt sagen for andre kompetente instanser kan indgive klage til retslige instanser, herunder, hvor

de finder det hensigtsmæssigt, til forligsinstanser, med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i henhold til dette direktiv ..."

2.1.26 *Ændringsforslag 69 og 70*

Ifølge disse ændringsforslag udvides henvisningen til arbejdspladsen til at omfatte spørgsmål i forbindelse med adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse. Der tilføjes også en henvisning til forskning baseret på kønsspecifikke data. Her fremhæves igen betydningen af sammenlignelige kønsspecifikke data, i og med at forskning betragtes som en af arbejdsmarkedsparternes mulige aktiviteter, som medlemsstaterne bør tilskynde til. Det kan accepteres uændret. Den udvidede henvisning til praksis på arbejdspladserne er acceptabel, forudsat at sætningen omformuleres, så strukturen bliver mere klar:

"...gennem tilsyn med praksis på arbejdspladserne, i forbindelse med adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse på arbejdspladsen samt gennem tilsyn med kollektive overenskomster..."

2.1.27 *Ændringsforslag 77*

Formålet med at præcisere henvisningen til "*ordninger*" – et begreb, der var tilstrækkelig præcist i direktiv 96/97, som udelukkende omhandlede erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger, men er lidt vagt i dette omarbejdede direktiv – kan accepteres indholdsmæssigt, men teksten, som den foreslås formuleret, er for ordrig og kan skabe forvirring, da "*erhvervstilknyttede ordninger*" og "*sociale sikringsordninger*" er identiske i denne tekstdel, hvis anvendelsesområde udelukkende er erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger. Teksten bør omformuleres, så den kommer til at lyde således:

"erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger, der indeholder..."

2.1.28 *Ændringsforslag 83*

Teksten i ændringsforslaget indfører standardbestemmelsen om medlemsstaternes mulighed for at indføre standarder, der ligger ud over minimumsstandarden i et direktiv, og kan accepteres uændret, forudsat at rækkefølgen på de to bestemmelser byttes om, så den bliver i overensstemmelse med den i alle andre lignende direktiver om ligebehandling og forbud mod forskelsbehandling. Det betyder, at medlemsstater f.eks. kan indføre standarder, der ligger ud over minimumsstandarderne i bestemmelsen om bevisbyrden.

2.1.29 *Ændringsforslag 88*

Kommissionen kan tilslutte sig flytningen af forpligtelsen til at underrette om vurderingen af fravigelserne af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder som et regulært og afgørende erhvervsmæssigt krav fra artikel 13 til artikel 31 (se punkt 2.1.24 ovenfor). Det er også principielt acceptabelt som foreslået at indføre samme tidsinterval for aflevering af dette element af vurderingen som for den i artikel 31, stk. 2, nævnte generelle rapport. For at skabe bedre sammenhæng og undgå gentagelser bør de to sidste punktummer i artikel 31, stk. 2a, formuleres således:

"De giver Kommissionen oplysninger om resultaterne af denne vurdering i deres rapporter, jf. stk. 2. Kommissionen skal indarbejde dette aspekt i de rapporter, der vedtages og offentliggøres, jf. stk. 2".

2.1.30 Ændringsforslag 101

Formålet med dette ændringsforslag er at indføre en politisk appel til medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter om at gøre en indsats i forbindelse med problemerne med lige løn og forældreorlov og tilgængelige pasnings- og plejefaciliteter. Kommissionen kan bifalde dette initiativ og accepterer ændringsforslaget uændret.

2.1.31 Ændringsforslag 106

Dette ændringsforslag har til formål at indføre et nyt stykke for at gøre det klart, at forpligtelsen til at gennemføre dette direktiv i national lovgivning er begrænset til de bestemmelser, der udgør en væsentlig ændring i forhold til de tidligere direktiver, således som det er tilfældet ved enhver omarbejdet udgave. Kommissionen kan acceptere denne præcisering, forudsat at ordlyden bringes i overensstemmelse med den i betragtning 29.

2.1.32 Ændringsforslag 107

Den nye betragtning, der foreslås i dette ændringsforslag, sammenholdt med udeladelsen af henvisningen til sammenligningstabeller i artikel 33, stk. 1, jf. ændringsforslag 105 (se punkt 2.2.6 nedenfor), er en nøjagtig afspejling af den retlige situation ifølge den interinstitutionelle aftale om bedre lovgivning, hvori medlemsstaterne tilskyndes til at udarbejde sammenligningstabeller med gennemførelsesbestemmelser uden at være retligt forpligtet til det. Kommissionen kan derfor acceptere den.

2.1.33 Ændringsforslag 108

Ved dette ændringsforslag afkortes stykket, der har til formål at indarbejde Domstolens retspraksis i det kriterium, der blev betragtet som det eneste afgørende af Domstolen i alle dens beslutninger på området. Den udeladte tekst udgjorde et værdifuldt bidrag i forbindelse med de pågældende sager, men kan betragtes som værende overdrevent begrænsende, navnlig for så vidt angår fastsættelse af pensionen på grundlag af den *senest* oppebårne løn. I ændringsforslaget bevares det væsentlige i Domstolens retspraksis, i og med at det kræves, at ydelserne udbetales i kraft af ansættelsesforholdet, men Domstolen får tilstrækkelig mulighed for om nødvendigt at udbygge kriterierne yderligere. Det kan derfor accepteres uændret.

2.2. Ændringsforslag, som Kommissionen delvis kan acceptere

2.2.1 Ændringsforslag 5

Præciseringen i slutningen af betragtningen af, at chikane også forekommer ved adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse på arbejdspladsen, er i overensstemmelse med en række andre ændringsforslag, som Kommissionen har accepteret (jf. f.eks. punkt 2.1.26).

Fremhævelsen af kvinder fra etniske mindretal som en særligt sårbar gruppe kan imidlertid ikke accepteres. Skønt de utvivlsomt er udsat for forskelsbehandling af forskellig art, medfører henvisningen til denne gruppe som sådan ingen merværdi, og den rejser spørgsmålet, hvorfor andre situationer med forskelsbehandling af forskellig art ikke er nævnt.

2.2.2 *Ændringsforslag 24*

Ordlyden i den nye sidste del af betragtningen om de særlige tilfælde, hvor forudgående fastsættelse af et maksimum for en erstatning ikke udelukkes, er acceptabel og bringer teksten i overensstemmelse med ordlyden i artikel 18 og Domstolens retspraksis.

Tilføjelsen om forholdet mellem erstatning og sanktion afvises. I forslaget blandes erstatning (tildeles det enkelte offer for forskelsbehandling) og sanktion (medlemsstaternes afskrækkende midler og straf) sammen. Der er to forskellige bestemmelser (artikel 18 og 26), der omhandler disse to forskellige spørgsmål. Det ville være vildledende, som ændringsforslaget gør, at give indtryk af, at erstatning ikke er obligatorisk, og at medlemsstaterne har mulighed for at vælge, om de ønsker at give fuld erstatning for tab. Artikel 18 giver dem ikke denne valgmulighed.

2.2.3 *Ændringsforslag 71, 72, 73, 81 og 102*

Fælles for disse ændringsforslag er målet om at ændre medlemsstaternes pligt til at *tilskynde* til, at arbejdsmarkedets parter (fremme ligestilling mellem kvinder og mænd, indgå aftaler om forbud mod forskelsbehandling) eller arbejdsgiverne (planlagt og systematisk fremme af ligestilling, forebyggelse af forskelsbehandling) gør en indsats på området, til en pligt til at *sikre*, at der gøres en indsats. Dem kan Kommissionen ikke give sin støtte til, da de ville føre til betydelige indholdsmæssige ændringer, som ligger ud over, hvad man med rimelighed kan forlange af en omarbejdning. I øvrigt blev alle de pågældende bestemmelser for nylig indført ved direktiv 2002/73, der først træder i kraft i oktober 2005 og bør have en chance for at fungere i praksis, før ordningen laves om. For så vidt angår arbejdsmarkedets parter, er disse ændringsforslag næppe forenelige med det grundlæggende princip om arbejdsmarkedets parter autonomi. Derfor kan ordlyden "*sikre at*" i ændringsforslag 71, 72 og 81 og "*skal opfordres*" i ændringsforslag 73 ikke accepteres. Kun for så vidt angår ændringsforslag 73, kan Kommissionen delvis give sin støtte hertil, i og med at ordlyden tilnærmes den i de omgivende stykker. Derfor bør artikel 22, stk. 4, formuleres:

"Med henblik herpå skal arbejdsgiverne tilskyndes..."

"Denne information bør omfatte..."

Resten af den nye ordlyd, som ændringsforslag 73 indfører i andet punktum i artikel 22, stk. 4, kan accepteres. Det indeholder en mere detaljeret og præcis beskrivelse af den information, som er ønskelig, men ikke obligatorisk.

For så vidt angår ændringsforslag 71, kan den tilføjede henvisning til fremme af fleksible arbejdsordninger accepteres som et vigtigt område, inden for hvilket arbejdsmarkedets parter opfordres til at gøre en indsats.

For så vidt angår ændringsforslag 72, kan ordlyden, hvori henvisningen til arbejdspladsen udbygges, principielt accepteres, men det burde formuleres på samme måde som i parallelle tilfælde (se f.eks. punkt 2.1.26 og 2.2.1), dvs. "*på arbejdspladserne, i forbindelse med adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse på arbejdspladsen*". Det nye sidste punktum, hvori medlemsstaterne pålægges en forpligtelse til at gennemføre bevidsthedskampagner, afvises, eftersom en sådan ny forpligtelse ligger uden for anvendelsesområdet for en omarbejdning og endvidere er ude af sammenhæng med denne bestemmelse.

I ændringsforslag 81 og 102 kan anvendelsen af termen "*effektive*" accepteres sammen med den udbyggede henvisning til arbejdspladsen, forudsat at sidstnævnte omformuleres på samme måde som anført ovenfor i forbindelse med ændringsforslag 72 ("*på arbejdspladserne, i forbindelse med adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse på arbejdspladsen*").

2.2.4 Ændringsforslag 76

Den nye passage, hvorved "*individuelle eller kollektive*" indsættes i teksten, er acceptabel, da den bidrager til præcisering og strømlining af ordlyden. En generel henvisning til individuelle og kollektive kontrakter og overenskomster overflødiggjør henvisningen til en række andre elementer i den oprindelige tekst, som klart er omfattet af disse termer og derfor kan slettes.

Henvisningen til "*fuldtids- eller deltidsansættelse*" og "*stillingsbetegnelser*" hører ikke hjemme i en opremsning af lovmæssige bestemmelser, der kan give anledning til forskelsbehandling, og kan derfor ikke accepteres.

Udeladelsen af ordene "*eller kan erklæres*" i slutningen af artikel 24, litra b, må afvises. Den foreslåede ordlyd afviger fra den i foregående eller parallelle direktiver (2002/73, 2000/43, 2000/78). Forskellen imellem "*erklæres*" og "*kan erklæres*" er, at visse bestemmelser *uden videre* skal erklæres ugyldige, mens andre kræver, at klageren tager et initiativ. Bestemmelser i individuelle kontrakter, der bryder med princippet om ligebehandling, undgår domstoles og andre myndigheders opmærksomhed, medmindre et offer for forskelsbehandling indgiver en klage eller anlægger en sag. Det er tilstrækkeligt og den eneste realistiske fremgangsmåde at give borgerne mulighed ("*kan erklæres*") for at få sådanne bestemmelser erklæret ugyldige. Ændringsforslaget ville pålægge medlemsstaterne en forpligtelse, der er umulig at opfylde, til af sig selv at afsløre og erklære alle diskriminerende bestemmelser ugyldige, herunder bestemmelser i individuelle kontrakter.

I lyset af ovenstående bør artikel 24, litra b, formuleres således:

"bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling, i individuelle eller kollektive kontrakter eller overenskomster, virksomheders interne reglementer og vedtægter for selvstændige erhverv og fag samt for arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer eller andre ordninger erklæres eller kan erklæres ugyldige eller ændres"

2.2.5 Ændringsforslag 84

Den nye revisionsbestemmelse fra direktivet om forældreorlov i stk. 2 kan Kommissionen ikke acceptere. Ændringsforslaget ville medføre en væsentlig

ændring af direktivet om forældreorlov, som ikke indgår i denne omarbejdning, og som indeholder en anden revisionsbestemmelse. Det ville også give anledning til vanskeligheder i forbindelse med arbejdsmarkedets parter særlige rolle i revisionsproceduren, jf. traktatens artikel 138 og 139.

Stk. 1 i denne nye bestemmelse flytter delvis forslagets artikel 3, stk. 3, til de horisontale bestemmelser i slutningen af direktivet, hvor man normalt ville forvente at finde den type "med forbehold af"-bestemmelse. Kommissionen kan principielt acceptere denne flytning, men udvider ræsonnementet til også at omfatte resten af artikel 3, stk. 2 og 3, der ikke længere gør sig fortjent til samme fremtrædende placering i direktivet som følge af, at artikel 3, stk. 1 slettes (se punkt 2.1.20 ovenfor).

Som følge af ovennævnte betragtninger bør artikel 28a derfor formuleres som følger:

"Forbindelse til andre fællesskabsbestemmelser og nationale bestemmelser"

1. *Dette direktiv gælder med forbehold af bestemmelser vedrørende beskyttelse af kvinder, særlig i forbindelse med graviditet og moderskab.*
2. *Dette direktiv gælder med forbehold af bestemmelserne i direktiv 96/34/EF og direktiv 92/85/EØF."*

2.2.6 *Ændringsforslag 103, 104 and 105*

I disse ændringsforslag fastsættes fristen for gennemførelse af direktivet, for medlemsstaternes indberetning til Kommissionen af de oplysninger, den har brug for til udarbejdelse af en beretning, og for en vurdering af, hvordan direktivet fungerer. Disse frister hænger nøje sammen og udgør de forskellige etaper i gennemførelsen af direktivet og revisionen heraf. En gennemførelsesperiode på to år kan accepteres (ændringsforslag 105), eftersom det kun drejer sig om et begrænset antal ændringer, der skal gennemføres som følge af denne omarbejdning. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt kun at give medlemsstaterne et år yderligere til at orientere om gennemførelsen af direktivet. Da det ikke er muligt i så kort et tidsrum at indsamle den fornødne praktiske erfaring til at udarbejde en udtømmende beretning, bør denne frist fremrykkes med et år. Derfor bør artikel 31, stk. 1, (ændringsforslag 103) formuleres "*Senest fire år efter datoen for dette direktivs ikrafttræden...*", og fristen for udarbejdelse af en vurdering, jf. artikel 32 (ændringsforslag 104), fremrykkes i overensstemmelse hermed ("*Senest seks år efter datoen for dette direktivs ikrafttræden...*"). For så vidt angår ordlyden af de pågældende bestemmelser, skal man være opmærksom på, at der vil blive indsat datoer, når direktivet er formelt vedtaget. Det skal der være plads til i de forskellige artikler (f.eks. "*Senest den meddeler medlemsstaterne...*" i ændringsforslag 103), og der indsættes desuden fodnoter med ordlyden henholdsvis "*to/fire/seks år efter datoen for dette direktivs ikrafttræden*".

I den tekst, Europa-Parlamentet vedtager i ændringsforslag 105, slettes henvisningen til sammenligningstabeller i artikel 33, stk. 1, uden at dette fremgår tydeligt, da ordlyden i det oprindelige forslag ikke er korrekt gengivet. Kommissionen kan acceptere denne ændring i forbindelse med, at der indsættes en ny betragtning 31 (se punkt 2.1.32 ovenfor).

2.3. Ændringsforslag, som Kommissionen ikke kan acceptere

2.3.1 Ændringsforslag 3

Formålet med dette ændringsforslag er at indsætte retten til forældreorlov i den betragtning, der henviser til bestemmelserne i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder vedrørende ligestilling mellem mænd og kvinder (artikel 21 og 23). Bortset fra at den foreslåede tilføjelse henviser til et forhold, der ikke er omhandlet i dette direktiv, hører den ikke hjemme i denne betragtning, der i alt væsentligt er en omskrivning af de materielle bestemmelser i EU's charter om grundlæggende rettigheder. I de bestemmelser er der imidlertid ikke tale om forældreorlov, hvilket man fejlagtigt kunne få indtryk af ifølge ændringsforslaget. Derfor er det ikke acceptabelt.

2.3.2 Ændringsforslag 12, 13 og 100

Det udtrykkelige formål med ændringsforslag 12 og 13 er at bringe bestemmelserne om oplysninger, der er relevante for anvendelsen af køn som en afgørende aktuarmæssig faktor i erhvervstilknyttede sikringsordninger, i overensstemmelse med dem i direktiv 2004/113 om private forsikringskontrakter. Den retlige situation vedrørende det tilladelige i at inddrage sådanne faktorer er imidlertid ikke identisk på de to områder. Til forskel fra i direktiv 2004/113 (der kun tillader undtagelser fra reglen om ikke-kønsrelaterede præmier og ydelser, så længe de kan sikre, at de underliggende aktuarmæssige og statistiske data, som beregningerne er baseret på, er pålidelige, ajourføres regelmæssigt og er tilgængelige for offentligheden) er der ingen forpligtelser svarende til disse betragtninger i direktivets dispositive del. Ændringsforslag med det formål at indføre den samme ordning eller endog direkte forbyde anvendelsen af kønsrelaterede aktuarmæssige faktorer blev afvist af Europa-Parlamentet. Derfor har de pågældende betragtninger ikke noget formål. Det samme må siges om ændringsforslag 100, hvori bestemmelserne i direktiv 2004/113 om anvendelsen af data anerkendes, men som er ude af sammenhæng med indholdet i dette direktiv. Derfor kan disse ændringsforslag ikke accepteres.

2.3.3 Ændringsforslag 29

Ræsonnementet bag udeladelsen af henvisningen til ikke-verbal adfærd i definitionen af sexchikane, nemlig at der ikke er nogen forskel på ikke-verbal og fysisk adfærd, kan ikke accepteres. Fysisk adfærd kunne fortolkes som fysisk kontakt, der ikke omfatter f.eks. fægter. Den nuværende definition er resultatet af forhandlinger med Europa-Parlamentet om direktiv 2002/73 og i overensstemmelse med den i direktiv 2004/113 og bør bibeholdes.

2.3.4 Ændringsforslag 30

Dette ændringsforslag, der har til formål at indføre en definition af termen "*forfremmelse på arbejdspladsen*", er ikke acceptabelt. Termen har ikke givet anledning til fortolkningsproblemer. Den er overflødig og medfører ingen merværdi i forbindelse med definition af begreber, der ikke kræver nærmere forklaring, som f.eks. dette og de andre områder, hvor direktiv 76/207 er gældende, og som der ikke findes eller er blevet foreslået nogen definition på ("*adgang til beskæftigelse*", "*erhvervsuddannelse*" og "*arbejdsvilkår*").

2.3.5 Ændringsforslag 36

Formålet med ændringsforslaget er at gøre muligheden for at indføre specifikke fordele, jf. EF-traktatens artikel 141, stk. 4, til en forpligtelse for medlemsstaterne, og det tilføjer en række eksempler på områder, hvor sådanne specifikke fordele bør indføres, og en ny formulering af henvisningen til "*arbejdsmarkedet*".

EF-traktatens artikel 141, stk. 4, gør det meget klart, at der ikke er noget til hinder for at indføre specifikke fordele, men at det ikke er obligatorisk. Hvis medlemsstaterne i den primære ret får tildelt skønsmæssige fordele, kan afledt ret på grundlag af den samme artikel ikke pålægge forpligtelser, der går videre end traktatens tekst. En så vidtrækkende indholdsmæssig ændring ville også gå videre, end man har mulighed for i en omarbejdning.

For så vidt angår henvisningen til børnepasning, udelukker direktivets anvendelsesområde, der begrænser sig til beskæftigelse og erhverv, børnepasningsområdet, undtagen i de forholdsvis få tilfælde, hvor arbejdsgivere tilbyder børnepasningsfaciliteter. Selv i de tilfælde regnes fremme af prisoverkommelig børnepasning og pleje for andre afhængige personer ikke for en specifik fordel, jf. artikel 141, stk. 4, så længe medlemmer af et køn ikke får fortrinsstilling. En sådan ændring risikerer derfor at forvirre begreberne, for så vidt angår betydningen af specifikke fordele.

For så vidt angår den nye ordlyd i slutningen, er det ikke tilrådeligt at indføre ny terminologi i en artikel, der udelukkende henviser til traktaten, hvori sprogbrugen er forskellig. Til forskel fra termen "*arbejdsplads*", der anvendes en række steder i direktivet (se punkt 2.1.26, 2.2.1), er henvisningen til "*arbejdsmarkedet*" i artikel 141, stk. 4, tilstrækkelig bred til ikke at kræve nogen yderligere præcisering.

Derfor bør ordlyden i artikel 14 i det oprindelige forslag flyttes til en ny artikel 3a (se punkt 2.1.21 ovenfor), og der bør ikke foretages nogen ændringer.

2.3.6 Ændringsforslag 53

Formålet med ændringsforslaget er at udbygge beskrivelsen af anvendelsesområdet for princippet om ligebehandling, for så vidt angår adgang til beskæftigelse og forfremmelse. Den nye terminologi øger ikke merværdien og ville føre til gentagelser og tunge og uklare formuleringer. Kommissionen kan derfor ikke acceptere ændringsforslaget.

2.3.7 Ændringsforslag 63

I ændringsforslag 63 indføres termen "*oprejsning*" i bestemmelsen om erstatning og godtgørelse, og det anføres, at medlemsstaterne skal sikre oprejsning "*i tilfælde af brud på forpligtelserne i dette direktiv*". Den nye formulering øger ikke merværdien, og sproget er præget af uklarheder og gentagelser. Omtalen af, at denne bestemmelse finder anvendelse i tilfælde af brud på forpligtelserne i direktivet, er unødvendig, da der allerede i teksten henvises til erstatning for tab og skader, der er påført "*som følge af forskelsbehandling på grundlag af køn*". Brugen af termen "*oprejsning*" og omtalen af erstatning og godtgørelse som eksempler på en sådan oprejsning, ville endvidere give anledning til den fejlagtige opfattelse, at medlemsstaterne kunne

indføre andre former for oprejsning end erstatning eller godtgørelse, hvilket ikke er tilfældet. Problemet kan sammenlignes med det, der omtales i forbindelse med ændringsforslag 24 (se punkt 2.2.2 ovenfor).

2.3.8 *Ændringsforslag 67*

Formålet med dette ændringsforslag er at tilføje udveksling af oplysninger med europæiske organer, såsom det europæiske institut for ligestilling mellem mænd og kvinder, til listen over, hvad ligestillingsorganer har kompetence til. Det er ikke formålstjenligt at henvise til det europæiske institut for ligestilling mellem mænd og kvinder, det eneste tilsvarende europæiske organ, man kan komme i tanker om, da dette organ ikke findes endnu, og det endnu ikke vides, hvilken form for organ det bliver.

2.3.9 *Ændringsforslag 86*

Den udbyggede henvisning til "*arbejdsstedet*", som Kommissionen kan tilslutte sig i en række andre ændringsforslag (se f.eks. punkt 2.1.26 og 2.2.1), kan ikke accepteres, for så vidt angår artikel 30. Netop i denne sammenhæng er arbejdsstedet nævnt som et sted, hvor arbejdstagere skal orienteres om deres rettigheder ifølge den nationale lovgivning til gennemførelse af direktivet. Adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse og forfremmelse kan ikke indsættes, da informationsformidling ikke giver mening i den sammenhæng.

3. **KONKLUSION**

I henhold til EF-traktatens artikel 250, stk. 2, ændrer Kommissionen sit forslag som ovenfor angivet.